

ХЯТАД ХЭЛНИЙ ТООЛОХ ҮГ МОНГОЛ ХЭЛНЭЭ ИЛРЭХ НЬ
(уран зохиолын жишээгээр)

Л.Чойжилмаа⁴, Ц.Гүндэгмаа⁵, Б.Сүнжидмаа⁶

***Abstract:** Language is a facilitator for understanding a nation's culture, traditions, ideological characteristics and mentality. Since 1957, Mongolian National University began to teach Chinese to more than 10 students. Today, my country is very interested in Chinese learning. Next, it is important for us to learn Chinese to compare theoretical issues of language, such as Mongolian-Chinese vocabulary and grammar, and to analyze the norms of translation, editing, and usage. In this study, we compare how Chinese quantifiers are represented in Mongolian using literary examples. Chinese quantifiers are a special phenomenon of a language in the category of Chinese grammar.*

Түлхүүр үг: 汉语, 名量词, 动量词, 文学翻译

УДИРТГАЛ

Хэл бол олон зуун жилийн турш тухайн улс үндэстний харилцааны нэн чухал хэрэглүүр болж ирсний хувьд ахуй байдал, нийгэм улс төр, эдийн засаг, оюун санаа, ёс заншил, гоозүй, ёсзүйн тусгал болсон байдаг.

1990-ээд оноос эхлэн манай улс хятад улстай найрсаг харилцаагаа улам идэвхжүүлэх болсноор хятад хэлийг сурах хэрэгцээ, шаардлага нэмэгдсэн билээ.

Хятад хэлэнд тоолох үг нь тусгайлсан үгийн аймаг болдог бол монгол хэлэнд тусгай үгийн аймаг болдоггүй, нэр үгийн аймагт харьяалагддаг үг хятад хэлний тоолох үгтэй дүйцэж байна.

Монгол хэлэнд аливаа зүйлийг тоочин хэлэхдээ ерөнхийлөн авч үздэг бол, хятад хэлэнд тоолох үг нь юмс бүр дээр өөр өөрөөр нарийн заагтай хэрэглэгддэг.

Сэдвийн үндэслэл

Бид судалгааны ажлын хүрээнд орчин цагийн хятад хэлний тоолох үгийн аймгийг сонгон авч монгол хэлнээ хэрхэн илэрч буйг судлахыг зорилоо. Учир нь хятад хэлний тоолох үг нь хэлзүйн нэг онцлог үзэгдэл юм.

Судалгааны ажилдаа Шюй Зөчэний “Бээжин хотоор гүйсэн нь” зохиолын хятад эх болон монгол орчуулгын зохиолыг ашиглалаа. Хятад эхээс тоолох үг орсон жишээ өгүүлбэрийг түүж дүйцэх монгол өгүүлбэрийг орчуулгын зохиолоос түүвэрлэн, монгол хэлнээ хэрхэн илэрч буйг судлав.

Судалгааны арга

Судалгааны ажилдаа түүвэрлэх, тоон болон харьцуулан дүн шинжилгээ хийх, зэрэгцүүлэн судлах зэрэг аргуудыг ашиглалаа.

⁴ Дэд проф., доктор, ШУТИС, ГХС, Ази судлалын салбар

⁵ ШУТИС, ГХС, Ази судлалын салбар

⁶ ШУТИС, ГХС, Ази судлалын салбар

Судалгааны ажлын ач холбогдол

Энэхүү судалгааны ажлыг хийснээр тоолох үгийн хэлзүйн онцлог, түүний монгол хэлэнд хэрхэн илрэх, орчуулгын талаарх зохих мэдлэгийг хятад хэл суралцагч оюутан залуус болон судлаач нарт практик ач холбогдолтой болно.

Судлагдсан байдал

Хятад хэлийг идэвхтэй судалж буй судлаач, суралцагчдын тоо нэмэгдэхийн хэрээр хятад хэлийг харьцуулан судлах эрдэмтэн судлаачид жил бүр ихэссээр байна. Хятад хэлний тоолох үгийн талаар хийсэн эрдэм шинжилгээний бүтээл, илтгэл өгүүлэл, ном сурах бичиг төдийлөн их байхгүй ч Т.Чахар, Л.Соёл нарын хамтын бүтээл “Хятад хэлний тооллого үгийн толь бичиг” (2012), Ц.Базаррагчаа “Хятад хэлний тооллого үг” толь бичиг, Гэрэлмаа “Хятад хэлний нэгж үгийн тухай” зэрэг судалгааны ажил, толь бичиг, мөн хятад хэлний хэлзүйн сурах бичгүүдэд тоолох үгийн тухай дурдсан байна.

1. Монгол хэлний тоо хэмжээ заасан үгийн тухай

Дэлхийн соёлт ард түмнүүдийн нэгэн адил монголчууд өнө эртнээс ахуй амьдрал, шинжлэх ухааны сэтгэлгээнд, ялангуяа одон зурхайн ухаанд олон оронтой тоог нэрлэн хэрэглэж байжээ. Энэ тухай манай улсын түүх, хэл соёл, шинжлэх ухааны эртний дурсгалт бичгүүдэд дурдсан баримт нэлээд бий. Тухайлбал, “Гучин зургаатын тайлбар толь”-д 21 хүртэл оронтой тооны нэр байх ба 21 оронтой тоог “Цаглашгүй” гэсэн монгол нэрээр нэрлэдэг бөгөөд монгол хэл нь тооны нэрээр үлэмж баялаг болохыг харуулж байна. Жишээлбэл, дан (нэгж), арав, зуу, мянга, түм, бум, маш дэлгэмэл (14 оронтой тоо), шалтгааны зүйл (30 оронтой), тэгш (58) оронтой, өгүүлшгүй (63 оронтой тоо), сэтгэшгүй (67 оронтой тоо) гэх мэт.

Монгол хэлний тоо хэмжээ заасан үгийн талаар эрдэмтэд дараах тодорхойлолтуудыг дэвшүүлжээ. Үүнд:

- “.....аливаа юмны олон цөөн зэрэг дугаар мэт бөгөөд, ер тоо лугаа холбогдсон үгсийг нэгтгэн тооны нэр хэмээмүй” (Б.Ишдорж, 1930:41)
- “.....хийсвэр тоо хийгээд аливаа хүн амьтан, юмны олон цөөн, дэс дугаар, бүхэл, бутархай болон үйл явдлын хэдэн удаа болсон зэргийг илэрхийлсэн нэр...” (Э.Вандуй, 1966:118)
- Хүн юмын тоо ширхэг, дэс дараалал, хам, цуг, бүхэл, бутархай болон үйл байдлын хэдэн удаа болохыг заасан нэг, хоёр....тав, хорин гурав, зуун тавин хоёр, хоёул, хоёрдугаар, тавны нэг, арваад, гурван удаа гэх мэт үгсийг тооны нэр гэнэ. (П.Бямбасан, 1975:73)
- Аливаа хүн, юмны олон цөөний тоо хэмжээ, дэс дугаар, үйл явдлын хэдэн удаа болсон зэргийг заасан үгийг тооны нэр гэнэ. (Л.Балдан, 1987:55)
- Бодит ертөнцийн юмс үзэгдлийн тодорхой тоо ширхэг, дэс дугаар, хам цуг, бүхэл бутархайг нэрлэх үгсийг тооны нэр гэнэ. (Ц.Өнөрбаян, 2004:236)

Тооны нэрийн үндсэн шинж

Юмсын тоог хэлэнд ерөнхий, тодорхой хоёр янзаар илрүүлдэг бөгөөд тооны нэр нь тодорхой тоо заана. Тоо бол чанарын нэг адил объектив зүйл бөгөөд бодит юмстай салшгүй холбоотой учраас юмнаас ангид хийсвэр тоо гэж байхгүй. Тооны нэр нь юмсын тоо ширхэг, үйлийн хэдэн удаа болсныг заасан үүргээрээ жинхэнэ нэр, үйл үгийн өмнө үндсээрээ тохиолддог үл хувилах нэр юм. Харин жинхэнэ нэрийн үүрэг гүйцэтгэхээрээ тийн ялгал, хамаатуулахын нөхцөлөөр хувилдаг.

Тооны нэрийн үндсэн шинжийн талаар судалсан эрдэмтдийн судалгаанаас үзвэл:

П.Бямбасан: Тооны нэр нь тэмдэг нэрийн хамтаар үл хувилах нэрийн бичил айг үүсгэн улмаар төгс хувилах жинхэнэ нэр ба дутмаг хувилах орон цагийн нэрийг багтаасан хувилах нэрийн бичил айтай эсрэгцэн нэрийн аймгийн дэд тогтолцоог бүрдүүлдэг байна. Тооны нэр нь тэмдэг нэрийн адил нэрийн ерөнхий аймгийн тийн ялгал, хамаатуулахын нөхцөлөөр хувилахгүй. Энэ бол тооны нэрийг үл хувилах нэрийн бичил тогтолцоонд хамааруулж байгаа гол шалгуур

үндсэн шинж болно. Харин тооны нэрээр тодотгуулж байгаа жинхэнэ нэр нь хураагдаж хэлзүйн гол үүргээ уг тооны нэрд шилжүүлбэл тооны нэр нь тийн ялгал, хамаатуулахын нөхцөлөөр хувилж болно. Жишээ нь:

Айргын тавыг цоллон магтах нь найраг

Азарга арслангийн гуниг дуудах нь найраг гэх мэт.

Тооны харьцааны нэрс нь гарахын тийн ялгалын нөхцөл нэрсийг захирч чаддаггүй. Зөвхөн нэрлэх, харьяалах хааяа үйлдэхийн тийн ялгалын нөхцөлт нэрсийг захирч чадна. Жишээ нь: *Байшинд тав, гэрт гурав бий.*

Ц.Өнөрбаян: Монгол хэлний тооны нэр нь утгазүй, хэлзүйн өвөрмөц онцлогтой бие даасан үгийн аймаг юм. Үүнд:

- Орчин цагийн монгол хэлэнд тооны зохицол байхгүй тул тооны нэрээр тодотгуулж байгаа жинхэнэ нэр нь олон тооны нөхцөлөөр хувилахгүй. Харин эртний монгол хэлэнд тоогоор зохицох ёс байсныг бичгийн дурсгалуудаас мэдэж болно.
- Монгол хэлний тооны нэрийг бүтцээр нь энгийн ба нийлмэл гэж ангилан. Нэг язгуур оролцож бүтсэн тооны нэрийг энгийн, хоёр ба түүнээс дээш энгийн тооны нэр нийлж бүтсэн бол нийлмэл тоо гэдэг.
- Монгол хэлний ихэнх (нэг хоёроос бусад) тооны нэр жинхэнэ нэрийн өмнө тодотгол болж орохдоо үндэс үүсэх “-н” дагавартай тохиолдоно. Жишээ нь: *гурван морь, дөрвөн хүүхэд, хорин хоног, гучин хүн, мянган хонь гэх мэт.*
- Үндсэн тооны нэр нь бусад тооны нэрийг бүтээх үндэс суурь нь болдог. Тухайлбал, үндсэн тооны нэрийн үндсэнд “-дугаар дүгээр, дахь дэх, аад⁴” зэрэг дагавар залгаж, дэс дугаар, тойм барагцаа, хам цугийг заасан тооны нэр бүтээхээс гадна “гурав дөрөв, хоёр хоёр, хоёрны нэг, хоёр удаа, хорь гаруй” гм-ээр үндсэн тооны нэрийг давтах, хорших, хавсрах зэрэг задлаг аргаар тойм, түгээл, дахих, бутархай тоог үүсгэдэг.
- Тооны нэр нь язгуур, үндсийн олон хувилбартай үгс юм. Жишээ нь: гурав гэсэн тооны нэр нь гу-(гуч, гутгаар), гур-(гурав, гурамсан) гэх мэт язгуурын хувилбартай байна.
- Тооны нэрийн үндсэнд “-хан⁴” нөхцөл залгаж тухайн тоог чамласан сэтгэлийн аяс илтгэнэ. Жишээ нь: *Чинийх долоо, минийх зургаахан. Би аравхан морьтой гэм мэт.*
- Тооны нэр нь жинхэнэ нэрийн үүргээрээ байхдаа өмнө үгээ захирах чадвар султай. Харин жинхэнэ нэрийн үүрэг гүйцэтгэх үедээ ихэвчлэн харьяалахын тийн ялгалаар өмнөх үгээ захирна. Жишээ нь: *Тэдний тав нь ирлээ. Дөрвийн нэг нь бүжигчин гэх мэт.*

2. Хятад хэлний тооны нэрийн хэлзүйн онцлог болон өгүүлбэрзүйн үүрэг

- Тооны нэр ихэнхдээ тоолох үгтэй нийлэн холбоо үг болж нэр үгийн утгыг тодотгодог. Жишээ нь:

一辆车 yi liang che- нэг ширхэг машин

Мөн тооны нэрийг ихэвчлэн давтдаггүй. Тооны нэр нь өгүүлэгдэхүүн, тодотгол, тусагдахуун болж болно. Жишээ нь:

二二得四 er er de si- Хоёр хоёр хүртвэр дөрөв

- Бас өгүүлэхүүн гишүүн ч болж болно. Жишээ нь:

今年我二十三, 他二十四。 Jinnian wo er shi san, ta er shi si - Энэ жил би 23, тэр эрэгтэй 24.

- Хятад хэлний тоо нь тоолох үгтэйгээн нийлэн тоо хэмжээ заасан холбоо үгийг үүсгэн өгүүлбэрт тодотгол, нөхвөр болон байц гишүүн болдог. Жишээ нь:

四位先生 si wei xiansheng - Дөрвөн ширхэг ноёнтон

看一篇 kan yi pian- Унших нэг удаа

3. Хятад хэлний тоолох үгийн тухай

Хятад хэлний тоолох үгийг судлаачид дараах байдлаар тодорхойлжээ.

Г.Нямдорж: Орчин цагийн хятад хэлний нэр үгийг тооны нэртэй шууд холбон хэрэглэж болдоггүй. Нэр үгийг тооны нэртэй холбоход зайлшгүй нэгж үг авах хэрэгтэй. Үүнийг нэрийн нэгж үг гэнэ. Үйл хөдлөлийн хэдэн удаа болсныг заасан нэгж үгийг үйлийн нэгж үг гэнэ. (2004:33)

Л.Чойжилмаа: Хүн болон юмс хийгээд үйл хөдлөлийн тоо ширхгийг заадаг үгсийг тоолох үг гэнэ. (2014:56)

Г.Элдэв-Очир: Хятад хэлний тоолох үгийг “нэрийн тоолох үг” болон “үйлийн тоолох үг” гэж хоёр ангилдаг. Нэрийн тоолох үг нь харьцангуй олон бөгөөд өгүүлбэрт нэр үгийн өмнө орж тодотгол гишүүн болдог. Харин үйлийн тоолох үг нь үргэлж үйл үгийн нөхвөрлөхүүн гишүүн болно гэжээ. (2010:13)

Хятад хэлний тоолох үгийг **нэрийн тоолох үг** болон **үйлийн тоолох үг** гэж 2 ангилдаг.

1. Нэрийн тоолох үг

Хятад хэлний тооны нэр ихэвчлэн нэр үгтэйгээн шууд залгагдахгүй хооронд нь заавал тоолох үг нэмдэг. Жишээ нь: “一桌子”yì zhuozi “нэг ширээ” хэмээн шууд залгаж болохгүй бөгөөд “一张桌子”yì zhang zhuozi “нэг ширхэг ширээ” гэж хавтгай биетийн тоолох үг болох “张 zhang”-г нэмнэ.

Нэрийн тоолох үгийг дотор нь:

Ширхэглэх зүйлийн тоолох үг:

把 ba-иш бариултай болон гараар атгаж авч болох нарийн урт зүйлийг тоолно.

本 ben-ном дэвтрийг болон кино жүжгийг ангиар нь тоолно.

滴 dī-шингэн зүйлийн дуслах хэмжээг хэмжинэ.

个 gè-хүн буюу юм болон тусгай тоолох үг авдаггүй бодит нэрсийн өмнө хэрэглэнэ.

根 gē-үндэстэй ургамлын зүйл болон нарийн урт хэлбэртэй зүйлсийг тоолно.

颗 kē-мөхлөг хэлбэртэй зүйл болон бууны сум, хадаас зэргийг тоолно.

粒 lì-мөхлөг хэлбэртэй зүйлийг тоолно.

条 tiáo-урт нарийн зүйл болон гуу жалга хавцал зэргийг тоолно.

张 zhāng-хавтгай биет болон хүн амьтны нүүр зэргийг тоолно.

支 zhī-гонзгой хэлбэртэй урт зүйл болон дуу хөгжмийг тоолно.

座 zuò-уул арал болон барилга байгууламжийг тоолно.

Нийлц зүйлийн тоолох үг:

对 duì-эсрэг хүйсийн хос хүн болон хос эд эрхтнийг тоолно.

副 fù-салгаж нийлүүлж болох зүйлийг тоолно.

伙 huǒ-бүлэг хүмүүсийг тоолно.

批 pī-бөөн бараа болон нэгэн зэрэг хөдөлсөн хүмүүсийг тоолно.

群 qún-адуу малыг сүргээр нь болон уул нуруу зэргийг тоолно.

双 shuāng-хос юмс болох эрхтэн, хувцас өмсгөл, савс зэргийг тоолно.

套 tào-иж бүрдэл юмсыг тоолно.

Хэмжүүр заасан тоолох үг:

尺 chǐ-уртын хэмжээг хэмжих нэгж-тохой

寸 cùn-уртын хэмжих нэгж-ямх

吨 dūn-хүндийг хэмжих нэгж-тонн

分 fēn-мөнгөний хэмжүүр

分米 fēnmǐ-уртын хэмжүүр-дециметр

公斤 gongjin-хүндийг хэмжих нэгж-килограмм
 公里 gongli-уртыг хэмжих нэгж-километр
 公顷 gongqing-талбайг хэмжих нэгж-гектар
 公升 gongsheng-эзлэхүүнийг хэмжих нэгж-литр
 毫克 haoke-ОУ-ын хүндийг хэмжих нэгж-миллиграмм
 毫升 haosheng- ОУ-ын эзлэхүүнийг хэмжих нэгж-миллитр
 斤 jin-жингийн ерөнхий нэр. Ойролцоогоор 500 гр.

Тодорхойгүй тоолох үг:

一些 yixie-нэр үгийн өмнө хэрэглэж тодорхойгүй тоолох үгийг илэрхийлнэ.
 一点 yidian-нэр үгийн өмнө орж эд зүйлийн “тоо хэмжээ бага” гэсэн утга илтгэнэ.
 有点 youdian-дайвар үг, өгүүлбэрт тэмдэг нэр болон шинж байдал заасан үйл үгийн өмнө орно.

Тогтсон тоолох үг:

分钟 fenzhong-цаг хугацааг хэмжих нэгж-минут
 国 guo-улс орныг тоолно.
 秒 miao-цаг хугацааг хэмжих нэгж-секунд
 年 nian-жилийг тоолно.
 省 sheng-мужийг тоолно.
 天 tian-нэг хоног болон тэнгэртэй холбоотой зүйлийг тоолно.
 星期 xingqi-долоо хоногийн хугацааг хэмжинэ.
 月 yue-сарыг тоолно.

Нийлмэл тоолох үг:

架次 jia ci-онгоцны нислэг, хөдөлгөөн болон зарим дараалсан тооны нийлбэрийг илэрхийлдэг.
 秒立方米 miao li fang mi-гол, урсгал усны секундэд урсах усны хэмжээг хэмжих нэгж-куб.метр/секунд
 人次 ren ci-ямар нэг үйл ажиллагааг үзсэн хүний тоо, удааг нэгтгэж тоолно.

Нэрийн зээлдмэл тоолох үг:

鼻子 bizi-хамартай холбоотой юмсыг заана.
 车 che-ямар нэг унаа, тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэсэн ачаа бараа, хүн зорчигчдыг тоолно.
 床 chuang-орны хөгжил гудас, даавуу болон бусад орны хэрэглэлийг тоолоход хэрэглэнэ.
 壶 hu-шингэн бодисын хэмжээг данх, гүцээр хэмжиж тоолно.
 盆 pen-саванд хийж болохуйц зүйлсийг тоолно.
 瓶 ping-лонх гэсэн утга.
 身 shen-тухайн хүний бүрэн хувцасласан байдлыг тоолно.
 腿 tui-хөл дээр ямар нэг зүйл асгарсан, наалдсан зэргийг илэрхийлнэ.
 碗 wan-идээ ундааны зүйлийг аягаар хэмжиж тоолно.
 屋子 wuzi-хүн болон байр байшинтай холбоотой юмсыг тоолно.

2. Үйлийн тоолох үг

Үйл хөдлөл болон өөрчлөлт давтамж заасан хэмжих нэгжийн тоолох үгийг үйлийн тоолох үг гэнэ. Үйл хөдлөлийн тоо хэмжээг зааж өгүүлбэрт нөхвөрлөхүүн болдог. Үйлийн тоолох үгийг дотор нь:

Тусгайлан хэрэглэх үйлийн тоолох үг :

遍 bian-үйл эхлээд дуусах хүртэлх бүх явцыг тоолно.
 场 chang-урлаг уран сайхан, биеийн тамир спортын үйл ажиллагааг тоолно.

次 ci-дахин давтагдаж болохуйц үйл хөдлөлийн болсон, эсвэл, болох давтамжийг тоолно.
 顿 dun-хүний өдөрт идэх, хоолны удаа дарааг илэрхийлнэ. Мөн зодох, загнах үйлийн болсон удааг заана.

番 fan-аливаа үйл хөдлөлийн давтамжийг тоолно.

回 hui-үйлийн болсон тоог заана. Мөн ном болон өгүүллэгийн нэг хэсгийг тоолно.

趟 tang-үйлийн болсон удааг тоолно. Нэг газраас нөгөө газар луу очоод буцаж ирсэн гэсэн утгыг заана.

下 xia-үйл маш богино хугацаанд хурдан болж өнгөрөхийг заана.

阵 zhen-хэсэг хугацаанд үргэлжилсэн үйлийг тоолно.

Үйлийн зээлдмэл тоолох үг:

刀 dao-хутгаар хэрчсэн, зүссэн, хальсалсан үйлдлийг тоолно.

斧子 fuzi-сүхээр цавчих үйлийг тоолно.

脚 jiao-хөлөөрөө өшиглөх, гишгэх тоо хэмжээг тоолдог.

口 kou-идэх, уух, хазах, зажлах гэх мэт амны хөдөлгөөнийг тоолно.

枪 qiang-буу мэтийн галт зэвсгийн буудсан тоог тоолно.

眼 yan-аливаа зүйлийн үзсэн харсныг тоолно.

针 zhen-оёх үйлийн тоог болон тариа хийх удааг тоолно.

4. Судалгааны ажил

Бид судалгааны ажилдаа Шюй Зөчэний “Бээжин хотоор гүйсэн нь” зохиолын хятад эх болон философич С.Молор-Эрдэнийн багийн орчуулсан бүтээлийг гол хэрэглэгдэхүүнээ болгосон.

Судалгааны ажлын хүрээнд нийт 1530 жишээ түүсэн. Үүнээс нэрийн тоолох үг орсон жишээ 1486, үйлийн тоолох үг орсон жишээ 44 илэрлээ.

Нэрийн тоолох үг орсон жишээ

Хүснэгт 1

№	Тоолох үг	Хятад жишээ	Илэрсэн тоо	Монгол орчуулга
1	个	三 个月了, 妈妈的, 一根青草也长不出来。	455	Бүтэн гурван сар өнгөрчөөд байхад ганц ч новшийн өвс алга.
2	点	阳光一点都不刺眼, 敦煌还是流了泪, 怎么说也是阳光。	187	Хэдийгээр нарны гэрэл хурц биш байсан ч нар л хойно нүд гялбуулж нүднээс нулимс гарав.
3	把	他把嘴里的沙土吐出来, 旋风已经跑远了。	168	Тэр аманнаасаа элсээ нулимахад хар салхи зугтсан байв.
4	片	眼前是一大片野地, 几棵树上露出新芽, 地上的青草还看不见。	103	Түүний өмнө уудам газар нутаг үргэлжлэв. Ганц хоёр модны нахиа ургаж эхэлжээ.
5	声	我出来啦。敦煌张开嘴想大喊一声, 一个旋风在他面前升起来, 细密的沙尘冲进他的鼻子、眼睛和嘴, 只好先打喷嚏。然后揉眼睛。	91	Би гарчихлаа. Дунхуанг хоолойгоо шахан чанга хашгирах гэсэн боловч агаарт дэгдсэн элсний ширхгүүд түүний хамар нүд ам руу хийсэн ирж наалдав. Тэр хэсэг зуур ханиаж бас нүдээ нухлав.
6	包	我钱包没了!手机也没了!	88	Миний түрүүвч, миний утас алга болчихлоо.
7	张	便宜了, 六块钱一张卖给你。	87	Хямдхан, би чамд зургаан доллароор л зарья.

8	间	他背着包先去了西苑，三个月前他和保定住在这儿的 两间 民房里。	72	Тэр цүнхээ түрүүлж Шиюань руу зөөж, гурван сарын өмнө Баодингтай хувийн байшинд амьдарч байв.
9	本	他 基本 上等于文盲。	36	Тэр үндсэндээ бичиг үсэггүй.
10	转	敦煌稍稍安了一点心，他一直担心 一转身 北京就变了。	35	Яагаад гэвэл тэр Бээжин хотыг буцаад танихгүй байх гэж эморч байсан.
11	根	都被土埋上了，敦煌想，用脚踢一下门旁的枯草，伸着头着，还是一根 青草 也找不到。	31	Бүгдийг нь булсан гэж Дунхуан бодов, хаалганы хажууд байх үхсэн өвсийг хөлөөрөө өшиглөж, хараад нэг ч ногоон өвс олдсонгүй.
12	种	敦煌估计，这 种 事可能一点乐趣也不会有。	31	Дунхуан ийм зүйл огт хөгжилтэй биш байх гэж тооцоолжээ.
13	辆	他骑着 辆 破自行车一路狂奔，经过一处 朦胧 闪亮的大门，好像还看见了几个当兵的站在 那里 ，没当回事。	28	Тэр замдаа эвдэрсэн унадаг дугуйгаар явж, бүдэгхэн гялалзсан хаалгыг өнгөрч, хэдэн цагдаа зогсож байхыг харсан бололтой.
14	处	他骑着辆破自行车一路狂奔，经过 一 处 朦胧 闪亮的大门，好像还看见了几个当兵的站在 那里 ，没当回事。	26	Тэр бүүдгэр гэрэлд туссан хаалганы хажуугаар дугуйныхаа дөрөөг хүчлэн жийж өнгөрөх бүрдээ цэргүүд рүү харан нэг ч болов өөр лүү нь анхаарч харахгүй болов уу гэж горьддог байв.
15	帮	他真想回去对那 一 群老菜 帮 子说，要知道什么是沙尘暴，那还得到广阔的天地里来。	19	Тэр үнэхээр буцаж очоод дээрэмчдэд элсэн шуурга гэж юу болохыг мэдэхийг хүсвэл энэ нь өргөн уудам ертөнцийг хар гэж хэлэхийг хүснэ.
17	句	出门的时候，他听见女孩吐完瓜子壳后嘀咕了 一 句：神经病！	16	Дунхуанг дэлгүүрээс гарах үед эмэгтэй амнаасаа шийгуаны үр гарган нулимж ингэж хэлэв “Мэдрэл муут”
18	班	小服务员果然怕了，赶快去找 领班 。	12	Бяцхан зөөгч үнэхээр айсан тул ахлагчаа хурдхан л олохыг хүснэ.
19	群	他真想回去对那 一 群老菜帮子说，要知道什么是沙尘暴，那还得到广阔的天地里来。	7	Тэр буцаад шорон луу орж гиюүрэн суух хоригдлуудад ингэж хэлмээр санагдав “Элсэн шуурга ямар байдгийг үзэх гэвэл эндээс гарч ертөнцтэй танилц” гэж хэлмээр санагдав.
20	副	夏小容开门时 一 副日常表情，接着就去厨房下面 条 ，区别在于昨晚一个荷包蛋，今晚两个。	5	Шиоорун энгийн царай гарган хаалгаа онгойлгоод гал тогооны өрөө рүү оров. Ялгаа нь гэвэл өнгөрсөн шөнө нэг чанасан өндөг харин өнөө шөнө хоёр өндөг.

Үйлийн тоолох үг орсон жишээ

Хүснэгт 2

№	Тоолох үг	Хятад жишээ	Илэрсэн тоо	Монгол орчуулга
1	次	第一 次他把两条中南海带回家，他爸高兴坏了，一来客人就散，庄严地介绍，中南海，国家领导人待的地方，他们都抽这个。	41	Анх хоёр Жуннанхайг гэргээ авчрахад аав нь ихэд баярлаж, зочид ирэнгүүт гарч очин, төрийн удирдагчдын буудалласан Жуннанхайд бүгд энийг татдаг хэмээн ёслол төгөлдөр танилцуулав.
2	遍	他在电话里 一 遍 遍 重复，知人知面不知心。	3	Нүүр царайг нь мэддэг ч сэтгэлийг нь мэдэхгүй утсаар байн байн ярьсаар байв.

Дүгнэлт

1. Монгол, хятад хэл хоёулаа тооны нэрийн аймагтай. Монгол хэлний үндсэн тоо нь хятад хэлний бүхэл тоотой дүйж байна.
2. Нэрийн тоолох үг нь үйлийн тоолох үгнээс илүү давамгайлсан байдаг болох нь энэхүү судалгаанаас харагдаж байна.
3. Нэрийн тоолох үг монгол хэлэнд орчуулагдахдаа ихэвчлэн илрэхгүй, тухайн өгүүлбэрийн утгандаа далдаар илэрч байсан.
4. Үйлийн тоолох үг монгол хэлнээ ихэвчлэн орчуулагдахгүй хам сэдвийн утгаар илэрч байна.

Ном зүй

1. Ишдорж Б. (1930), Монгол хэлний дүрэм, УБ.
2. Вандуй Э. (1966), Эрдэм шинжилгээний өгүүллүүд, УБ.
3. Бямбасан П. (1975), Монгол хэлний тооны айн тогтолцооны тухай, УБ.
4. Балдан Л. (1987), Орчин цагийн монгол хэлний үг зүйн байгуулал, УБ.
5. Өнөрбаян Ц. (2004), Орчин цагийн монгол хэлний үг зүй, УБ.
6. Нямдорж Г. (2004), Орчин цагийн хятад хэлний хэл зүй, УБ.
7. Чойжилмаа Л. (2014), Хятад хэлний хэрэглээний хэлзүй, УБ.
8. Элдэв-Очир Г. (2010), Хэрэглээний хятад хэл зүй, УБ.
9. Чахар Т., Соёл Л. (2012), Хятад хэлний тооллого үгийн толь бичиг, УБ.
10. 黄伯荣. (1992), 现代汉语, 北京市出版社.
11. 徐则臣. (2012), 跑步穿过中关村, 北京市出版社.
12. Молор-Эрдэнэ С. орчуулгын баг. (2018), Бээжин хотоор гүйсэн нь, УБ, Монсудар.